

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Рішення вченої ради університету
26 лютого 2025 року,
протокол № 11.**

**Ректор університету, голова вченої ради,
доктор юридичних наук, професор**

_____ **Олег ОМЕЛЬЧУК**

26 лютого 2025 року

М.П.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ФІНАНСИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

для підготовки на першому (освітньому) рівні

здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра

**із спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок галузі знань 07 Управління та адміністрування**

**м. Хмельницький
2025**

РОЗРОБНИКИ:

Доцентка кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, кандидатка економічних наук, доцентка
12 лютого 2025 року

Тетяна САМАРІЧЕВА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
12 лютого 2025 року, протокол № .

Завідувачка кафедри, кандидатка економічних наук, доцентка
12 лютого 2025 року

Алла КРУШИНСЬКА

Деканеса факультету управління та економіки, кандидатка економічних наук, доцентка
19 лютого 2025 року

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
19 лютого 2025 року, протокол № 5.

Голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
19 лютого 2025 року

Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 4
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 8
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 8
4.2. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять	– 8
4.3. Завдання для самостійної роботи студентів	– 9
5. Методи навчання та контролю	– 9
6. Схема нарахування балів	– 9
7. Рекомендовані джерел	– 10
7.1. Основні джерела	– 10
7.2. Допоміжні джерела	– 11
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 14

1. Опис навчальної дисципліни із спеціальності

073 Менеджмент

1. Шифр і назва галузі знань	– 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
2. Код і назва спеціальності	– 07 Управління та адміністрування
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Фінанси територіальних громад
5. Тип дисципліни	– Обов'язкова
6. Код дисципліни	– ППО 25
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– третій
10. Семестр	– шостий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,0/90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 34
% від загального обсягу	– 37,8
лекційні заняття (годин)	– 16
% від обсягу аудиторних годин	– 47,1
семінарські заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 52,9
самостійна робота (годин)	– 56
% від загального обсягу	– 62,2
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 1,8
самостійної роботи	– 2,9
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 10
% від загального обсягу	– 11,1
лекційні заняття (годин)	– 6
% від обсягу аудиторних годин	– 60,0

семінарські заняття (годин)	– 4
% від обсягу аудиторних годин	– 40,0
самостійна робота (годин)	– 80
% від загального обсягу	– 88,9
тижневих годин:	
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ППО 7. Фінанси; ППО 20. Місцеві фінанси;
2) супутні дисципліни	ППВ 7. Місцеві бюджети;
3) наступні дисципліни	– -
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p>Загальні компетентності</p> <p>ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 06. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>Спеціальні компетентності</p> <p>СК 01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.</p> <p>СК 02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.</p> <p>СК 03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).</p> <p>СК 05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.</p> <p>СК 08. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>СК 15. Розуміння особливостей функціонування місцевих фінансів і бюджетів місцевого самоврядування.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПР 02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.</p> <p>ПР 04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.</p> <p>ПР 07. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>ПР 11. Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.</p> <p>ПР 13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p>

	<p>ПР 14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.</p> <p>ПР 16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.</p> <p>ПР 20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.</p> <p>ПР 27. Застосовувати набуті знання з місцевих фінансів у бюджетному процесі на рівні територіальних громад.</p>
--	---

***Після завершення вивчення дисципліни
здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:***

1. Знання

- 1.1) Визначати сутність та принципи фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад.
- 1.2) Розуміти механізми формування доходів місцевих бюджетів та їх джерела.
- 1.3) Називати основні види міжбюджетних трансфертів і їх роль у фінансуванні територіальних громад.
- 1.4) Знати нормативно-правові засади місцевого оподаткування та бюджетного процесу.
- 1.5) Окреслювати основні підходи до оцінки фінансової спроможності територіальних громад.

2. Розуміння

- 2.1) Пояснювати вплив фінансової політики на сталий розвиток територіальних громад.
- 2.2) Описувати класифікацію видатків місцевих бюджетів та програмно-цільовий метод у бюджетному процесі.
- 2.3) Виділяти особливості розрахунку фінансової спроможності територіальних громад.
- 2.4) Описувати роль фандрайзингу у фінансовому забезпеченні територіальних громад.
- 2.5) Робити висновки щодо ефективності використання комунального майна як фінансового ресурсу громади.

3. Застосування знань

- 3.1) Застосовувати методи оцінки фінансової спроможності територіальних громад.
- 3.2) Виконувати розрахунки показників доходів і видатків місцевих бюджетів.
- 3.3) Аналізувати ефективність використання міжбюджетних трансфертів.
- 3.4) Застосовувати принципи бюджетного процесу у територіальній громаді.
- 3.5) Формувати пропозиції щодо оптимізації фінансового управління громадою.

4. Аналіз

- 4.1) Аналізувати джерела доходів територіальних громад.
- 4.2) Визначати вплив місцевих податків і зборів на фінансову стійкість громад.
- 4.3) Виділяти критерії оцінки ефективності бюджетного процесу.
- 4.4) Досліджувати механізми розподілу бюджетних коштів.
- 4.5) Пропонувати методи моніторингу фінансової спроможності громад.

5. Синтез

- 5.1) Аргументувати важливість фінансової стійкості місцевих бюджетів.
- 5.2) Пояснювати методичні підходи до оцінки ефективності місцевого оподаткування.
- 5.3) Формулювати заходи для підвищення ефективності видатків місцевих бюджетів.
- 5.4) Встановлювати чинники, що впливають на ефективність фандрайзингових стратегій.
- 5.5) Упорядковувати методичні підходи до управління комунальним майном.

6. Оцінювання

- 6.1) Оцінювати ефективність формування, розподілу та використання фінансових ресурсів громади.
- 6.2) Аргументувати необхідність залучення міжнародних грантів і кредитів для розвитку громади.

- 6.3) Аналізувати бюджетні рішення з точки зору їх ефективності та впливу на місцевий розвиток.
- 6.4) Робити висновки щодо фінансової автономії територіальних громад.
- 6.5) Пояснювати необхідність розвитку інструментів громадського контролю за бюджетними витратами.

7. Створення (творчість)

- 7.1) Моделювати ефективність фінансової політики сталого розвитку громад.
- 7.2) Формувати стратегії залучення додаткових фінансових ресурсів для місцевих бюджетів.
- 7.3) Моделювати вплив різних видів доходів на фінансову стійкість громади.
- 7.4) Розробляти методики оцінки ризиків місцевого фінансування та пропонувати шляхи їх мінімізації.
- 7.5) Пропонувати стратегічні рішення щодо фінансового забезпечення екологічних та соціальних ініціатив громад.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Фінансове забезпечення сталого розвитку територіальних громад

Сутність та принципи сталого розвитку територій. Вплив фінансової політики на сталий розвиток територіальних громад. Фінансова підтримка екологічних, соціальних та економічних ініціатив у територіальних громадах. Фінансові механізми підтримки екологічних та соціальних ініціатив. Джерела фінансування сталого розвитку: бюджетні та позабюджетні кошти. Зелена економіка як напрямок сталого розвитку територій. Міжнародні фінансові програми та гранти для сталого розвитку територіальних громад. Фіскальні стимули для бізнесу, що впроваджує принципи сталого розвитку. Соціальні інвестиції та їх роль у сталому розвитку територій. Цифрові технології у фінансовому забезпеченні сталого розвитку. Механізми моніторингу та оцінки ефективності фінансового забезпечення сталого розвитку. Інноваційні підходи до фінансування екологічних проєктів.

Тема 2. Доходи територіальних громад

Формування доходів місцевих бюджетів територіальних громад. Основні джерела доходів територіальних громад: податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти.

Загальнодержавні податки і збори, які сплачуються до бюджету територіальної громади. Місцеві податки і збори. Податок на майно (транспортний податок, плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки), єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір.

Нормативно-правове забезпечення місцевого оподаткування. Механізм прийняття рішень щодо запровадження місцевих податків і зборів. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері доходів. Роль місцевих податків і зборів в наповненні бюджету. Недоліки вітчизняного місцевого оподаткування. Причини, які негативно впливають на якість місцевого податкового адміністрування. Практика надходжень місцевих податків і зборів в територіальних громадах.

Тема 3. Видатки територіальних громад

Видаткові повноваження органів місцевого самоврядування. Головні розпорядники бюджетних коштів. Власні повноваження. Делеговані повноваження.

Класифікація видатків місцевих бюджетів територіальних громад: поточні та капітальні видатки. Бюджетна програма та програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Паспорт бюджетної програми. Наслідки бюджетної реформи для видатків місцевих бюджетів. Методи оцінки ефективності видатків.

Тема 4. Міжбюджетні трансферти

Сутність та значення міжбюджетних трансфертів. Види міжбюджетних трансфертів: базова та реверсна дотації, субвенції. Алгоритм розрахунку та порядок перерахування трансфертів. Горизонтальне вирівнювання. Індекс податкоспроможності територіальних громад.

Використання міжбюджетних трансфертів для вирішення проблем територіальних громад. Ефективність використання міжбюджетних трансфертів.

Тема 5. Фінансова спроможність територіальних громад

Сутність фінансової спроможності територіальних громад. Показники фінансової спроможності територіальних громад. Методи оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів територіальних громад. Критерії оцінки фінансової спроможності територіальних громад. Порядок розрахунку фінансової спроможності територіальної громади. Спроможна територіальна громада. Калькулятор розрахунку фінансової спроможності перспективної територіальної громади. Структура фінансово-економічного потенціалу територіальної громади.

Тема 6. Бюджетний процес в територіальній громаді

Сутність та етапи бюджетного процесу в територіальній громаді. Формування та виконання місцевих бюджетів територіальних громад. Розподіл бюджетних коштів. Контроль за виконанням бюджету. Взаємозв'язок між бюджетним плануванням і стратегічним розвитком територіальних громад. Етапи і учасники процесу планування проєкту бюджету територіальної громади та їх повноваження. Проєкт рішення про бюджет територіальної громади та матеріали, що до нього додаються. Особливості формування та виконання бюджетів територіальних громад.

Тема 7. Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад

Сутність, завдання та принципи фандрайзингу. Джерела фінансування фандрайзингової діяльності. Форми та методи фандрайзингу. Основні етапи реалізації фандрайзингових стратегій. Грантові програми та міжнародна технічна допомога. Роль краудфандингу та благодійних фондів у розвитку громад.

Тема 8. Комунальне майно територіальних громад

Правові засади управління комунальним майном. Оренда, приватизація та концесія комунального майна. Використання комунальної власності для залучення додаткових фінансових ресурсів. Управління житловим фондом громади. Організація діяльності комунальних підприємств.

Тема 9. Основи організації фінансів територіальних громад за кордоном

Міжнародний досвід децентралізації та фінансування територіальних громад. Моделі місцевого фінансування у країнах ЄС. Використання міжнародних грантів і кредитів для розвитку територіальних громад. Особливості бюджетної політики в розвинених країнах. Зарубіжні практики управління місцевими фінансами та їх адаптація до умов України.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин												
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання						
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
1.	Фінансові аспекти сталого розвитку територіальних громад	10	2	2			6	10	2					8
2.	Доходи територіальних громад	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-		9
3.	Видатки територіальних громад	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-		9
4.	Міжбюджетні трансферти	10	1	2	-	-	7	10	-	1	-	-		9
5.	Фінансова спроможність територіальних громад	10	1	2			7	10	-	1	-	-		9
6.	Бюджетний процес в територіальній громаді	10	2	2	-	-	6	10	2		-	-		8
7.	Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад	10	2	2	-	-	6	10	-	1	-	-		9
8.	Комунальне майно територіальних громад	10	2	2			6	10	-	1	-	-		9
9.	Основи організації фінансів територіальних громад за кордоном	10	2	2			6	10		-	-	-		10
	Всього годин:	90	16	18	-	-	56	90	6	4	-	-		80

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдові презентації.

На семінарських заняттях відбувається:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- тренінги спрямовані на розвиток здатності генерування нових ідей;
- вирішення тестових завдань;
- повідомлення про виконання індивідуальних завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

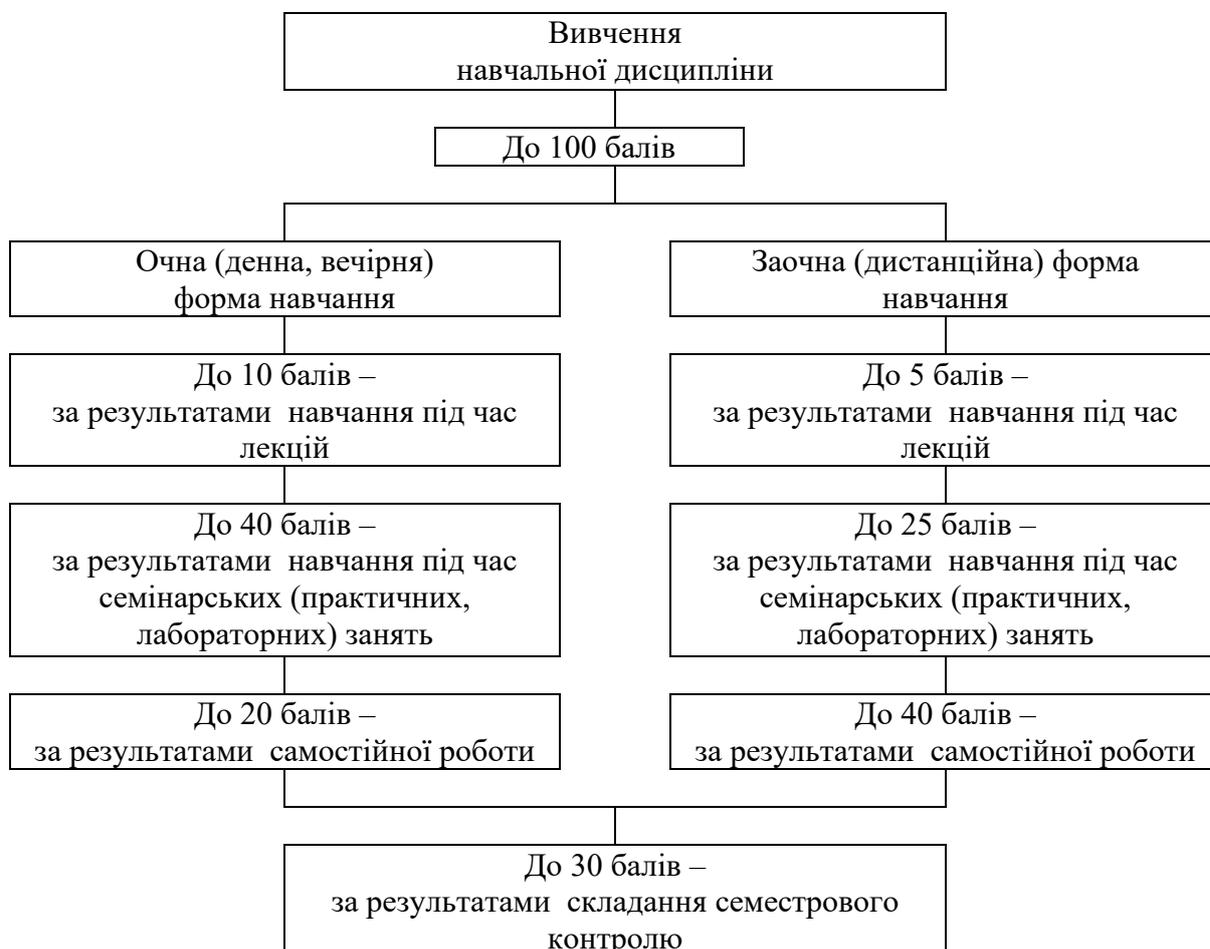
1. усне або письмове (у тому числі тестове у Google формі чи он-лайн вікторини Kahoot) блиц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
2. усне або письмове (у тому числі тестове у Google формі чи он-лайн вікторини Kahoot) опитування на семінарських заняттях;

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Структура залікового білету включає 30 тестових завдань різної складності.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування слухачам магістратури балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

6.2. Обсяг балів, здобутих студентами під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облигацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 29.04.2014р. №578. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0570-14>
4. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997 р. №452 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80>
5. Хартія українських міст / Асоціація міст України. К., 1997. 29 с.
6. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
7. Місцеві фінанси. Підручник / За ред. Кириленко О.П. 2-ге. видання. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 448 с.
8. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. – Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.
9. Деякі питання надання медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам : Постанова Кабінету міністрів України від 23.01.2015 р. № 11. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/11-2015-%D0%BF>
10. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад : Постанова КМУ від 16 березня 2016 року № 200. [URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-%D0%BF>].
11. Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Горин В. та ін. Управління фінансами територіальних громад: теорія і практика ; за заг. ред. О. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2019. 280 с. URL : <http://surl.li/imxzc>
12. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. URL: https://surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf
13. Механізми адміністративно-фінансової децентралізації: світові практики та напрямки їх імплементації в Україні / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; наук. редактор І. З. Сторонянська. Львів, 2018. 106с.
14. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади /О.Кириленко, Б.Малиняк, В.Письменний, В.Русін / Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» від 08.04.2015р., №214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF/card2#Card20>
16. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2015 р. №196 «Деякі питання державного фонду регіонального розвитку» // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/196-2015-п>.
17. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015р., № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

18. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. №156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
19. Управління фінансовими ресурсами та бюджетом територіальних громад: практ. посіб. / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, О. Ю. Матвеева, М. М. Трещов, Л. Г. Шевченко ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 128 с.
20. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Західна О. Р. та ін.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 536 с.
21. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
22. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
23. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
24. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 року № 4059-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>

7.2. Допоміжні джерела

25. Бак Н. А. Місцеве оподаткування в Україні: стан та перспективи підвищення ефективності. Економіка: реалії часу. 2017. №1 (29). С. 12–25.
26. Бачо Р. Й., Гапак Н. М., Иллар Е. Й. Оцінка ролі місцевих податків і зборів у забезпеченні фінансової безпеки органів місцевого самоврядування. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2013. №4 (41). С. 16–25.
27. Безпалько, О. Фінансова спроможність об'єднаних територіальних громад: проблеми та перспективи забезпечення. Підприємництво та інновації. Вип. 9. 2019. С. 60-65, URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/204>.
28. Бібік Н.В., Шаповал Г.М. Аналіз міжнародного досвіду розвитку територіальних громад та визначення напрямків його впровадження в Україні. Сучасний стан наукових досліджень та технологій у промисловості. 2019. № 2(8). С. 5–14.
29. Бюджетна система: підручник / за ред. д. е. н., проф. В. Г. Дем'янишина, д. е. н., проф. О. П. Кириленко та д. е. н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.
30. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. К.: 2017. 119 с.
31. Виконання доходів місцевих бюджетів. URL: <https://mof.gov.ua/uk/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhativ>
32. Воробйов Ю. М. Формування фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах підвищення самостійності регіонів: монографія / Ю. М. Воробйов, І. А. Когут. Мелітополь: Видавництво, 2012. 250 с.
33. Галамай Р. Я. Інституційний вимір розвитку податкової системи в Україні в умовах децентралізації. *Економіка та управління*. 2020. №1. С. 92-100.
34. Гейко Л., Скляр Д. Фінансова база бюджетів об'єднаних територіальних громад у контексті політики децентралізації в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 10. С. 19-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_10_4
35. Гладка А. Топ 7 секретів фандрайзингу для соціальних проєктів. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=7OwkAxhMJPm&authuser=0>
36. Горин В. П., Булавинець В. М. Плата за землю як інструмент фіскального регулювання суспільного добробуту. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. №3. С. 46–52.
37. Горин В. П., Савчук С. В. Резерви нарощування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах воєнного стану. *Агросвіт*. 2023. №13. С. 11–20.

38. Данилишин В. І., Стефанків О. М., Ціжма О. А. Транспортний податок: зарубіжний досвід та українські реалії. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. №3. С. 702-705.
39. Десятнюк О., Шаповалов Є. Актуальні питання формування дохідної частини місцевих бюджетів у контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні. *Світ фінансів*. 2020. № 3(64). С. 76–86. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2020.03.076>
40. Децентралізація: які громади годують Україну, а які — дотаційні. URL : <https://www.chesno.org/post/5092/>
41. Деякі питання оренди земель: Постанова Кабінет Міністрів України від 13.12.2006 № № 1724. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1724-2006-%D0%BF#Text>
42. Ефективність використання міжбюджетних трансфертів: основні порушення. URL : https://decentralization.ua/uploads/library/file/727/U-LEAD_budget.pdf
43. Зелик С. С. Досвід формування бюджетів територіальних громад у країнах з розвинутою економікою. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 34(1). С. 245-250.
44. Іжевський П.Г., Самарічева Т.А. Інноваційні технологічні аграрні парки в системі розвитку територіальних громад: міжнародний досвід та розвиток в Україні. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2024. № 6. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/3985/4020>
45. Інструменти управління майном комунальної власності територіальної громади: посібник. URL: <http://surl.li/benwk>
46. Іщенко М. І., Міщук Є. В., Мясоедова А. М. Місцеві податки та збори у забезпеченні економічної безпеки держави. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2020. №25. С. 5-12.
47. Калькулятор розрахунку фінансової спроможності перспективної ОТГ. URL : <https://decentralization.ua/finance/calculator>
48. Кобзарев О.Фандрейзинг. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 84 с. URL : <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/4fundbwweb1.pdf>
49. Крупка М., Кульчицький М., Коваленко В. Трансформація ролі доходів місцевих бюджетів як інструменту бюджетного механізму в контексті децентралізації. *Світ фінансів*. 2018. №3(56). С. 7–18.
50. Кузьменко О. В., Чорна В. Г. Особливості сплати підприємствами місцевих податків під час дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. №78. С. 54-59.
51. Лазор О. Д. Місцеве управління. Поняття, терміни, визначення: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2006. 352 с.
52. Лазука С. Б. Зарубіжний досвід місцевого оподаткування та можливості його застосування в Україні. *Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків*. 2017. С. 118-122.
53. Методика формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів № 214 від 08.04.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>
54. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня фінансової спроможності територіальних громад. Авт колектив В. Венцель, І. Герасимчук, І. Онищук, Т. Арсенюк, І. Абрам'юк, В. Пилипів. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <http://surl.li/btfnh>
55. Модування ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід: посібник. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/569/5.pdf>
56. Моргун В. В. Проблеми управління майном територіальної громади. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). URL:

- <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/13490/1/14.pdf>
57. Наскільки фінансово спроможні ОТГ Хмельниччини, - аналіз від експертів. URL : <https://decentralization.ua/news/8420>
  58. Першко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації: монографія. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. 316 с.
  59. Пономарьова В. С. Сучасна проблематика майнового оподаткування: національний та міжнародний вимір. Соціально-економічні проблеми і держава. 2022. №2(27). С. 161-168.
  60. Порхун В. М. Специфіка справляння податків і зборів в умовах децентралізації. Київський часопис права. 2024. № 1. С. 196-201. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/423/409>
  61. Про встановлення місцевих податків і зборів на території Хмельницької міської територіальної громади та втрату чинності рішень міської ради: рішення Хмельницької міської ради №1 від 14.07.2021: станом на 28.07.2023. URL: <https://www.khm.gov.ua/uk/content/pro-vstanovlennya-miscevyh-podatkov-i-zboriv-na-terytoriyi-hmelnyckoyi-miskoyi-0>
  62. Про Прогноз бюджету Хмельницької міської територіальної громади на 2022-2024 роки: рішення Хмельницької міської ради №807 від 26.08.2021. URL: <https://devkhm.khm.gov.ua/content/pro-prognoz-byudzhetu-hmelnyckoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady-na-2022-2024-roky>
  63. Програми розвитку. Хмельницька міська рада. URL: https://www.khm.gov.ua/uk/progress_program
  64. Результати оцінки системи управління місцевими фінансами в об'єднаних територіальних громадах. URL: <https://decentralization.ua/news/12686?page=6>
  65. Самарічева Т. А. Становлення та розвиток гендерно-орієнтованого підходу в бюджетному процесі. *Забезпечення сталого розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Кам'янець-Подільський, 12 квітня 2024 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2024. 268 с. С. 177-181.
  66. Самарічева Т. А. Сучасний стан фінансової децентралізації в Україні. *Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи»*. (м. Хмельницький, 18 травня 2023 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С.57-59.
  67. Сембер С. В., Чубарь О. Г., Машіко К. С. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової спроможності та фінансових ресурсів територіальної громади. *Регіональна економіка* 2015, №3. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_081_SemberSV,ChubarOH,MashikoKS.pdf
  68. Синчак В. П. Зняття податкових обмежень для платників єдиного податку третьої групи в умовах воєнного стану як чинник підприємницької активності. *Облік і фінанси*. 2023. №1 (99). С. 97 – 107.
  69. Синчак В.П. Протидія мінімізації сплати податків в умовах спрощеної системи оподаткування: польський досвід та вітчизняна практика. *Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики [Електронне видання]: збірник тез за матеріалами III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, м. Ірпінь, 14 травня 2024 р. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 371 – 375.
  70. Содома Р., Дубневич Ю., Марків Г., Шматковська Т. Моніторинг соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Аграрна політика і вдосконалення економічних відносин в АПК*. 2021. URL:

- <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8538/1/Econ-28-2021-4.pdf>
71. Станкус Т., Крот Ю. Місцеві податки і збори. Х.: Фактор, 2017. 80 с.
  72. Ткачук Н.М. Аналіз практичних аспектів формування доходів бюджету територіальної громади міста. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*. 2023. Випуск 104. С.11-20. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-104-02>
  73. Трусова Н., Сизоненко О. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів. *Світ фінансів*. 2018. 3(56). С. 19-27.
  74. Фандрайзинг та грантрайтинг як інструменти повоєнного соціально-економічного розвитку територіальних громад. <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/fandraizynh-ta-hrantraitynh-yak-instrumenty-povoiennoho-sotsialno-ekonomichnoho-rozvytku-terytorialnykh-hromad>
  75. Фандрайзинг: як і де залучати ресурси громадським організаціям. URL : <https://www.prostir.ua/?kb=fandraizynh-yak-i-de-zaluchaty-resursy-hromadskym-orhanizatsiyam>
  76. Халавчук В.О., Самарічева Т. А. Роль фіскальної децентралізації у забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад. *Збірник тез XXVIII щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів «Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави»*. (м. Хмельницький, 19 березня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. 204 с. С.116-118.
  77. Чугунов О.І. Формування бюджетів місцевого самоврядування у системі суспільного розвитку територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2018. №38. С. 153–161.
  78. Шкільняк М.М. Критерії ефективного управління комунальною власністю територіальних громад. *Інноваційна економіка*. 2018. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/236>

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
2. Scopus Preview. URL: <https://www.scopus.com/>
3. Асоціація міст України. URL: <http://www.auc.org.ua>
4. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
5. Всеукраїнська Асоціація ОТГ. URL: <https://hromady.org/#>
6. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <http://gntb.gov.ua/ua/>
7. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/>
9. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/login>
10. Євростат. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
11. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
12. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>
13. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
14. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua>
15. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://mtu.gov.ua/>
16. Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
17. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>

18. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
19. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
20. Національний репозитарій академічних текстів. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/>
21. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). URL: <https://data.oecd.org/>.
22. Офіс Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
23. Хмельницька міська рада. URL: <http://www.khmelnysky.com/>
24. Хмельницька обласна державна адміністрація. URL: <http://www.adm.km.ua/>
25. Хмельницька обласна рада. URL: <http://km-oblrada.gov.ua/>
26. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://www.ounb.km.ua/>
27. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. URL: <http://www.univer.km.ua/>